

Michalina Janaszak

Muzeum-Zamek Górków w Szamotułach

Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej

Wydział Historyczny

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Chcę cię tu widzieć. **Seminarium poświęcone działaniom partycypacyjnym w instytucjach kultury, Muzeum Sztuki w Łodzi, 22 lutego 2019**

22 lutego 2019 r. w Muzeum Pałac Herbsta, oddziale Muzeum Sztuki w Łodzi, odbyło się seminarium zatytułowane *Chcę cię tu widzieć* poświęcone działaniom partycypacyjnym w instytucjach kultury. Spotkanie stanowiło podsumowanie projektu *Jak to widzisz?* realizowanego przez Muzeum Pałac Herbsta.

Projekt *Jak to widzisz* to inicjatywa zakładająca bezpośrednio zaangażowanie odbiorców muzealnego przekazu w proces tworzenia wystawy [http://palac-herbsta.org.pl/wydarzenie-357-wystawa_jak_to_widzisz.html; data odczytu: 20.05.2019]. W ramach przeprowadzonego latem 2018 r. plebiscytu każdy zainteresowany mógł wybrać pięć spośród stu zaproponowanych obrazów znajdujących się w kolekcji Muzeum Pałac Herbsta. Czterdzieści wyłonionych w ten sposób dzieł zaprezentowano na wystawie, którą można było oglądać pomiędzy 7 grudnia 2018 a 31 marca 2019 r. Wkład publiczności w tworzenie ekspozycji nie ograniczał się jednak do wyboru dzieł. Kuratorzy przedsięwzięcia zostali bowiem wyłonieni w ramach konkursu; głosujący na poszczególne obrazy pisali teksty zawierające uzasadnienie dokonanych wyborów. Osoby, których prace wyłoniło jury, zaproszono

do udziału w działaniach zespołu kuratorskiego¹. Opiekunkami projektu były Aleksandra Dudek, Joanna Jaśkiewicz, Katarzyna Kończal, Maria Milanowska oraz Tatiana Szymańska, a jego koordynatorami Andżelika Bauer i Przemysław Purtak.

Seminarium rozpoczęło powitanie i słowo wstępne ze strony organizatorek. Pierwszą część spotkania poświęcono zaznajomieniu zebranych z projektem *Jak to widzisz?*; omówiona została jego koncepcja oraz etapy realizacji. Co istotne, zagadnienie przedstawiono z dwóch perspektyw: muzealnych opiekunek projektu oraz jego kuratorek.

Aleksandra Dudek i Tatiana Szymańska w wystąpieniu *Projekt „Jak to widzisz?” okiem Muzeum* opowiedziały o założeniach, które znalazły się u podstaw przedsięwzięcia, a także praktycznych aspektach jego realizacji. W dalszej kolejności głos zabrały przedstawicielki zespołu kuratorskiego wystawy: Magdalena Knapowska-Niziołek i Marta Motyl, które w wystąpieniu *Projekt „Jak to widzisz?” okiem kuratorek* wypowiedziały się z perspektywy osób partycypujących, dzieląc się z uczestnikami seminarium własnymi wrażeniami i przemyśleniami, opisując nastroje i interakcje panujące w grupie kuratorskiej oraz blaski i cienie twórczej współpracy. Prezentacja ta zamykała pierwszą część seminarium, po której nastąpiło zwiedzanie wystawy *Jak to widzisz?*, a także ekspozycji stałej Muzeum Pałac Herbsta.

Na drugą część spotkania złożyły się wystąpienia poświęcone zagadnieniom związanym z partycypacją społeczną w muzealnictwie, przedstawione z perspektywy specjalistycznej. Jako pierwsza głos zabrała dr Katarzyna Jagodzińska z Instytutu Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, która zaprezentowała temat: *„Jak to widzisz, czyli dlaczego publiczność organizuje wystawę w muzeum?”*, w którym odniosła się do tematyki seminarium na przykładzie projektu *Jak to widzisz?*, wspominając także o innych działaniach partycypacyjnych podejmowanych w polskich muzeach na przestrzeni ostatnich lat². Następnie dr Beata Nessel-Łukasik z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku opowiedziała o przedsięwzięciach partycypacyjnych realizowanych w reprezentowanej przez siebie instytucji.

¹ Wyłonieni spośród publiczności kuratorzy wystawy to: Sabina Bałulis, Natalia Bartczak, Ewa Gaj, Katarzyna Kaleta, Magdalena Knapowska-Niziołek, Emiliana Konopka, Damian Krakowiak, Marta Motyl, Michalina Peruga, Paulina Stencel.

² Jak chociażby zrealizowany w Muzeum Narodowym w Warszawie projekt „W Muzeum wszystko wolno”. W jego ramach dziecięcy kuratorzy dokonali wyboru eksponatów oraz zdecydowali o sposobie ich prezentacji, korzystając ze wsparcia pracowników muzeum. Zob. <http://www.mnw.art.pl/wystawy/w-muzeum-wszystko-wolno-wystawa-przygotowana-przez-dzieci,195.html>; data odczytu: 08.07.2019.

Ostatnią referentką była Aleksandra Janus z Centrum Cyfrowego, która nawiązała między innymi do koncepcji muzeum partycypacyjnego Niny Simon [Simon 2010]. Seminarium zakończyła dyskusja, podczas której uczestnicy spotkania zadawali pytania dotyczące projektu *Jak to widzisz?* oraz dzielili się własnymi doświadczeniami związanymi z działaniami partycypacyjnymi.

Oddanie głosu publiczności to zabieg, na który muzea decydują się coraz częściej. Partycypacja w muzealnictwie przybiera rozmaite formy; poszczególne inicjatywy różnią się stopniem zaangażowania i zakresem swobody działania odbiorców muzealnej oferty. W przypadku projektu „Jak to widzisz?” swoboda ta była duża. Marta Motyl w ciekawy sposób mówiła o towarzyszących jej na początku obawach dotyczących zakresu autonomii kuratorów, które okazały się bezpodstawne, bowiem w zamyśle organizatorów projekt zakładał dużą dozę samodzielności i sprawczość partycypujących, przy jednoczesnym zapewnieniu wsparcia specjalistów. Kwestia granicy „wolności” oraz potrzeby (bądź jej braku) wyznaczania ram, w obrębie których funkcjonują partycypujący w muzeum, została także poruszona przez dr Katarzynę Jagodzińską. Zagadnienie to wymaga pogłębionej refleksji, warto bowiem zadać sobie pytanie o rolę owych ograniczeń. Czy są niezbędne, a jeśli tak to w jakim stopniu? Czy słowo „ograniczenia” jest w tym przypadku odpowiednie? Wydaje się, że działanie w obrębie wyznaczonych granic daje uczestnikom przedsięwzięcia pewien rodzaj komfortu (o czym wspomniała dr Jagodzińska) i odwagę do podejmowania wysiłku, której nie mieliby pozostawieni sami sobie. Z drugiej strony ten właśnie czynnik może wpływać na schematyczność działania i stanowić swego rodzaju barierę.

Opiekunki projektu oraz przedstawicielki zespołu kuratorskiego opowiedziały o procesie realizacji przedsięwzięcia, opisując zarówno nadzieje jak i obawy towarzyszące im podczas zaplanowanych działań. Wyłoniony na podstawie konkursu zespół kuratorski okazał się bardzo niejednorodny. Znaleźli się w nim ludzie w zróżnicowanym wieku, o odmiennych zdolnościach, zainteresowaniach i osobowościach, mieszkający w różnych miejscach. Stanowiło to o sile grupy, ale generowało również trudności. Kuratorzy spotykali się wielokrotnie; kilkugodzinne posiedzenia zespołu były intensywne a ustalenie ostatecznego kształtu wystawy wymagało od jej twórców nie tylko kreatywności i zaangażowania, ale także umiejętności wypracowania kompromisu³. Przedstawicielki zespołu kuratorskiego

³ Jedna z osób wycofała się w trakcie trwania projektu.

opowiedziały o wyzwaniu, przed jakim stanęły; znaczeniu współpracy, osobistym odbiorze sztuki, wyborze środków wyrazu. Magdalena Knapowska-Niziołek wspomniała o uzdrawiającym działaniu sztuki oraz odwróceniu, w związku z projektem, tradycyjnej dychotomii specjalista — laik. Zaangażowanie publiczności — od etapu wyboru eksponatów na wystawę (a w przypadku niektórych obrazów był to wybór, jakiego nie spodziewali się muzealnicy) po efekt finalny stanowiący wynik pracy kuratorów, umożliwiło spojrzenie na zbiory muzealne z nowej, świeższej perspektywy. Ostatecznie osiągnięto satysfakcjonujący efekt. Do wyodrębnienia zasadniczych części ekspozycji posłużyły kolor i przestrzeń. Jednocześnie interpretacja poszczególnych dzieł oraz ekspozycji jako całości pozostała otwarta, a zwiedzających zachęcono do dialogu, między innymi poprzez możliwość wypowiedzenia się w przestrzeni ekspozycyjnej.

Inicjatywa łódzkich muzealników spotkała się z bardzo dużym zainteresowaniem przedstawicieli świata muzealnego. Dobrym pomysłem było zatem zorganizowanie spotkania podsumowującego, podczas którego zarówno muzealni organizatorzy przedsięwzięcia jak i przedstawicielki zespołu kuratorskiego podzielili się z uczestnikami seminarium własnymi, cennymi spostrzeżeniami i przemyśleniami. Ponadto była to okazja do wymiany opinii i doświadczeń z zakresu działań partycypacyjnych w muzealnictwie. Na spotkanie licznie przybyli przedstawiciele muzeów z całej Polski. W trakcie dyskusji pojawiło się wiele pytań, dotyczących zarówno praktycznych aspektów projektu *Jak to widzisz*, jak i kwestii natury ogólnej, związanych z partycypacją i rolą muzeów we współczesnym świecie.

Bibliografia

Simon Nina

2010: *The Participatory Museum*, Museum 2.0, Santa Cruz.

Strona internetowa

2019: http://palac-herbsta.org.pl/wydarzenie-357-wystawa_jak_to_widzisz.html; data odczytu: 20.05.2019.